

درسنامه مبانی معرفت‌شناسی تئوری‌های سازمان و مدیریت

ابوالفضل گائینی

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

زمستان ۱۳۹۰

این کتاب تلاش می‌کند تا با نگاهی فلسفی و از درجه معرفت‌شناسی به تئوری سازمان و مدیریت به ساختارهای نظری این دانش بپردازد و با نگاه معرفت‌شناسی اسلامی امکان تدوین و تحقیق مدیریت اسلامی را مورد بررسی قرار دهد.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از مؤلف می‌حترم آقای ابوالفضل گائینی و ناظران طرح جناب آقای دکتر حسن عابدی جعفری و حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای علیرضا اعرافی تشکر و سپاسگزاری نماید.

www.ketab.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

علوم انسانی در حکم مجموعه قواعد تنظیم حیات انسان در بخش نرم‌افزاری فرهنگ و تمدن بشری، علوم و معارفی است که به صورت روش‌مند از رفتارها، باورها، نگرش‌ها، احساسات و هم‌اکنون بدیده‌های انسانی معنادار بحث می‌کند و از مصادیق یقینی آن فلسفه، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، علوم اقتصادی، علوم سیاسی، مدیریت و حقوق است.

تحول در حوزه‌های علمی، به‌رغم علوم انسانی از فرازهای مورد تأکید حضرت امام خمینی(ره) و مطالبات جدی رهبر معظم انقلاب (مدظله) به‌ویژه در سال‌های اخیر است. اهمیت این تحول، ریشه در مطالعات علوم انسانی و نیازهای مترتب بر آن، به‌ویژه رشد و توسعه شتابان دانش و فرهنگ در عرصه جهانی دارد؛ زیرا انسان، از یک سو انسان، به عنوان اشرف مخلوقات و از دیگر سو روابط او با دیگران در عرصه بشری مطرح است و از این جهت این علوم بر علوم دیگر تقدم دارد. به‌واقع، رسالت مهم و اساسی این علم، ساختن انسان، پرورش شخصیت و توجه به شأن وجودی او و یک نگاه، رساندن او به سرمنزل مقصود و هدایت به سوی مرتبه انسان کامل است.

ایران اسلامی از بنیان‌های تمدنی غنی و توانمندی‌های فراوانی در درون و برون محیط‌های دانشگاهی و حوزه‌های علمیه برخوردار است و از این جهت، بستری مهیا برای ورود به عرصه‌های علمی و تولید دانش بومی در حوزه‌های علوم انسانی فراهم است. به‌پشتوانه چنین میراث گران‌قدری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه با حمایت مالی معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که رسالت و تکلیف اصلی آن تلاش برای تعمیق و گسترش علوم، معارف و ارزش‌های انسانی اسلامی و تطابق هرچه بیشتر رشته‌ها و درس‌های دانشگاهی با نیازهای

۲۳	منابع برای بحث و پژوهش
۲۴	مبحث سوم: نظریه‌های صدق
۲۴	مقدمه
۲۶	۱. نظریه مطابقت
۲۷	۲. نظریه انسجام
۲۸	۳. نظریه عمل‌گرایی
۳۱	خلاصه مبحث
۳۲	پرسش‌ها
۳۲	بحث و پژوهش
۳۲	منابع برای بحث و پژوهش
۳۳	مبحث چهارم: مدیریت اسلامی
۳۳	مقدمه
۳۳	۱. مدیریت
۳۵	۲. مدیریت اسلامی
۳۹	خلاصه مبحث
۴۰	پرسش‌ها
۴۰	بحث و پژوهش
۴۰	منابع برای بحث و پژوهش
۴۱	فصل دوم: معرفت‌شناسی اثبات‌گرا
۴۱	مقدمه
۴۲	مبحث اول: معرفی اثبات‌گرایی
۴۲	مقدمه
۴۲	۱. چستی علم
۴۳	۲. پیشینه‌شناسی رویکرد تجربه‌گرایی (اثبات‌گرایی)
۴۴	۳. ویژگی‌های رویکرد اثبات‌گرایی
۴۵	۴. علوم طبیعی و ویژگی‌های آن
۴۵	ویژگی‌های علوم طبیعی
۴۷	چالش‌های معرفت‌شناسی اثبات‌گرا
۴۸	خلاصه مبحث
۴۹	پرسش‌ها
۵۰	بحث و پژوهش
۵۰	منابع برای بحث و پژوهش
۵۱	مبحث دوم: معرفت‌شناسی اثبات‌گرا و علوم انسانی

۵۱	 مقدمه
۵۱	 ۱. چستی علوم انسانی
۵۲	 ۲. تفاوت و تشابه روش علوم طبیعی و انسانی
۵۳	 ۳. اثبات‌گرایی منطقی و ویژگی‌های آن
۵۵	 خلاصه مبحث
۵۶	 پرسش‌ها
۵۶	 بحث و پژوهش
۵۶	 منابع برای بحث و پژوهش
۵۷	 مبحث سوم: تاریخچه و رویکردهای علم مدیریت
۵۷	 مقدمه
۵۷	 ۱. تاریخچه علم مدیریت
۵۸	 ۲. مدیریت علمی
۶۰	 ۳. دیدگاه‌های نئوکلاسیک در مدیریت
۶۰	 ۴. تئوری منابع انسانی در مدیریت
۶۱	 ۵. تئوری سیستمی در مدیریت
۶۲	 ۶. تئوری اقتضا
۶۳	 ۷. اثبات‌گرایی و علم مدیریت
۶۴	 خلاصه مبحث
۶۶	 پرسش‌ها
۶۶	 بحث و پژوهش
۶۶	 منابع برای بحث و پژوهش
۶۷	 مبحث چهارم: نقد رویکرد معرفت‌شناسی اثبات‌گرا
۶۷	 مقدمه
۶۸	 ۱. نقدهای مطرح‌شده بر رویکرد اثبات‌گرایی
۶۸	 الف) واقعیت‌های اجتماعی را نمی‌شود از نظریه‌ها جدا ساخت
۶۸	 ب) پژوهشگران نمی‌توانند به‌طور کامل از موضوع مورد پژوهش مستقل باشند
۶۸	 ج) افراد مورد پژوهش به‌طور کامل جدای از نظریه‌هایی که رفتار آنها را تبیین می‌کنند، نیستند
۶۹	 د) در پژوهش‌های اجتماعی نمی‌توان ارزش‌ها را از فرایند پژوهش حذف کرد
۶۹	 ه) کارکرد تبیین نظری بسی بیشتر از پیش‌بینی صرف پدیده‌هاست
۷۰	 ۲. برداشت‌های متفاوت از واقعیت‌گرایی
۷۱	 ۳. نظریه عقلانیت انتقادی پوپر
۷۲	 ۴. دیدگاه مخالفان پوپر
۷۳	 خلاصه مبحث
۷۴	 پرسش‌ها

۷۴	 بحث و پژوهش
۷۴	 منابع برای بحث و پژوهش
۷۵	 فصل سوم: معرفت‌شناسی ضد اثبات‌گرایی در علوم انسانی
۷۵	 مقدمه
۷۶	 مبحث اول: رویکرد تفسیری
۷۶	 مقدمه
۷۶	 ۱. رویکردهای معرفت‌شناسی معناگرا
۷۷	 ۲. تاریخچه رویکرد تفسیری در مطالعات علوم اجتماعی
۸۱	 ۳. رویکرد تفسیری در مطالعات سازمان و مدیریت
۸۵	 خلاصه مبحث
۸۷	 پرسش‌ها
۸۸	 بحث و پژوهش
۸۸	 منابع برای بحث و پژوهش
۸۹	 مبحث دوم: رویکرد هرمنوتیک در مطالعات علوم اجتماعی
۸۹	 مقدمه
۸۹	 ۱. مقایسه دو رویکرد هرمنوتیک و تفسیری
۹۱	 ۲. تاریخچه هرمنوتیک
۹۱	 ۱. هرمنوتیک کلاسیک
۹۳	 ۲. هرمنوتیک فلسفی
۹۴	 ۳. هرمنوتیک انتقادی
۹۶	 ۳. مفاهیم و مباحث اساسی در هرمنوتیک
۹۶	 الف) چرخه هرمنوتیکی
۹۷	 ب) تاریخی بودن فهم و افق هرمنوتیکی
۹۸	 ج) فهمیدن به عنوان دیالوگ و هم‌آمیزی افق‌ها
۹۹	 ۴. تفاوت رویکردهای معرفت‌شناسی میان علوم طبیعی و علوم انسانی
۹۹	 الف) پارادایم اثبات‌گرایی
۱۰۰	 ب) پارادایم تفسیری
۱۰۰	 ج) پارادایم انتقادی
۱۰۰	 خلاصه مبحث
۱۰۲	 پرسش‌ها
۱۰۲	 بحث و پژوهش
۱۰۲	 منابع برای بحث و پژوهش
۱۰۳	 مبحث سوم: رویکرد هرمنوتیک در مطالعات سازمانی و مدیریت

۱۰۳	 مقدمه
۱۰۳	 ۱. رویکردهای هرمنوتیک در سازمان
۱۰۵	 ۲. اشکال‌های وارد شده بر رویکرد هرمنوتیک
۱۰۵	 ۳. عصر روایتگری
۱۰۷	 ۴. فرهنگ سازمانی، نهادگرایی و زیبایی‌شناختی
۱۰۸	 ۵. کاربرد روش‌های معناکاوانه در فهم فرهنگ سازمان اسلامی
۱۱۲	 خلاصه مبحث
۱۱۴	 پرسش‌ها
۱۱۴	 بحث و پژوهش
۱۱۴	 منابع برای بحث و پژوهش

فصل چهارم: معرفت‌شناسی‌های ساختارشکن در نظریه‌های علوم انسانی

۱۱۵	 مقدمه
۱۱۶	 ۱. دیدگاه میشل فوکو
۱۱۷	 الف) تاریخ، دانش و قدرت
۱۱۸	 ب) محدوده‌های معنا
۱۱۸	 ۲. تأثیر دیدگاه فوکو بر دانش مدیریت
۱۱۹	 ۳. دریدا و پست‌مدرنیسم
۱۲۱	 خلاصه فصل
۱۲۲	 پرسش‌ها
۱۲۲	 بحث و پژوهش
۱۲۲	 منابع برای بحث و پژوهش

فصل پنجم: فرهنگ و مدیریت

۱۲۳	 مقدمه
۱۲۴	 مبحث اول: مدیریت فرهنگی یا فرافرهنگی
۱۲۴	 مقدمه
۱۲۴	 ۱. تعریف فرهنگ
۱۲۶	 ۲. فرهنگی یا فرافرهنگی بودن مدیریت
۱۲۸	 ۳. رویکردهای تأثیرگذار فرهنگ بر قلمرو مدیریت
۱۲۸	 ۴. تأثیرهای فرهنگی در مسائل عام حوزه دانش
۱۲۸	 ۱. تأثیر فرهنگ‌ها در انتخاب واقعیت‌های داده‌های تجربی
۱۲۹	 ۲. تأثیر فرهنگ بر ماهیت واقعیت و حقیقت
۱۲۹	 ۳. تأثیر فرهنگ بر تعریف از ماهیت انسان

۱۳۰	۴. تأثیر فرهنگ در نگرش به طبیعت
۱۳۰	۵. تأثیر فرهنگ بر تعریف از مدیریت
۱۳۱	خلاصه مبحث
۱۳۲	پرسش‌ها
۱۳۳	بحث و پژوهش
۱۳۳	منابع برای بحث و پژوهش
۱۳۴	مبحث دوم: فرهنگ اسلامی و مدیریت
۱۳۴	مقدمه
۱۳۴	۱. تأثیر فرهنگ اسلامی بر مدیریت
۱۳۶	۲. منابع غیر معرفتی مؤثر بر پژوهش‌های مدیریتی
۱۳۷	۱-۲. جامعه دانشگاهی
۱۳۸	۲-۲. جهت‌گیری زبان کاربردی
۱۳۸	۳-۲. جهت‌گیری انتشاراتی
۱۳۹	خلاصه فصل
۱۴۰	پرسش‌ها
۱۴۰	بحث و پژوهش
۱۴۰	منابع برای بحث و پژوهش
۱۴۱	فصل ششم: معرفت‌شناسی دینی
۱۴۱	مقدمه
۱۴۲	مبحث اول: معرفت‌شناسی از دیدگاه حکمای اسلامی
۱۴۲	مقدمه
۱۴۳	۱. معرفت‌شناسی و ارکان آن
۱۴۳	الف) چستی معرفت
۱۴۳	ب) هستی معرفت
۱۴۴	۲. معقولات اولی و ثانیه
۱۴۵	۳. ابزارهای معرفت
۱۴۷	۴. معیارهای صدق در معرفت
۱۴۷	۱-۴. معیار صدق معرفت حسی و عقلی
۱۴۸	۲-۴. معیار صحت معرفت قلبی
۱۴۹	خلاصه مبحث
۱۵۰	پرسش‌ها
۱۵۱	بحث و پژوهش
۱۵۱	منابع برای بحث و پژوهش

۱۵۲	مبحث دوم: معرفت‌شناسی در قرآن مجید
۱۵۲	مقدمه
۱۵۳	۱. امکان شناخت واقع
۱۵۴	۲. راه‌های معرفت در قرآن کریم
۱۵۵	۳. شرایط و موانع معرفت
۱۵۶	الف) تقوا، تهجد و دعا؛ اسباب کسب معرفت
۱۵۸	ب) گناه؛ مانع درک حقایق
۱۵۸	خلاصه مبحث
۱۵۹	پرسش‌ها
۱۵۹	بحث و پژوهش
۱۵۹	منابع برای بحث و پژوهش

۱۶۱	فصل هفتم: معرفت‌شناسی دینی و دانش مدیریت اسلامی
۱۶۱	مقدمه
۱۶۳	مبحث اول: ماهیت مدیریت از منظر معرفت‌شناسی دینی
۱۶۳	مقدمه
۱۶۳	۱. فناوری نرم و سخت
۱۶۵	۲. مدیریت و فناوری نرم
۱۶۶	۳. اعتباریات و فناوری نرم
۱۶۷	۴. «مدیریت» معقول اولی یا ثانی
۱۶۸	۵. منشأ ادراکات اعتباری
۱۷۰	۶. پیامد کاربردی نگرش «اعتباری» به «مدیریت»
۱۷۲	خلاصه مبحث
۱۷۳	پرسش‌ها
۱۷۴	بحث و پژوهش
۱۷۴	منابع برای بحث و پژوهش
۱۷۵	مبحث دوم: ابزارهای معرفتی در مدیریت اسلامی
۱۷۵	مقدمه
۱۷۶	۱. به‌کارگیری فرآورده‌های تجربی و عقلی در مدیریت اسلامی
۱۷۸	۲. به‌کارگیری فرآورده‌های قلبی (نقل) در مدیریت اسلامی
۱۷۹	۳. تعارض میان یافته‌های سه‌گانه
۱۷۹	۴. پیش‌فرض‌های تعارض
۱۸۱	۵. راه‌حل تعارض
۱۸۳	خلاصه مبحث

۱۸۴	پرسش‌ها
۱۸۴	بحث و پژوهش
۱۸۴	منابع برای بحث و پژوهش
۱۸۵	منابع و مآخذ
۱۹۱	نمایه واژگان

www.ketab.ir